

דף עא.

עין משפט א.

יו"ד סימן קכט פני"א

א. המניח עכו"ם בחנותו ויצא או שהיה לו יין בספינה או בקרון והניחו עם העכו"ם והלך בעה"ב לבית הכנסת או לבית המרחץ, וה"ה אם העכו"ם היה מעביר לו חביות יין ממקום למקום והניחו לבדו, היין מותר ל.

הגה: ולכתחילה מ לא יניח אדם בביתו יין או חומץ אצל העכו"ם לבדו.

ב. אפי' בעה"ב שהיה זמן רב בחוץ היין מותר, משום שהוא ירא שבכל שעה אומר עתה יבא ויראה אותי נוגע, ואם נודע שהעכו"ם סגר עליו החנות ב במנעול מבפנים, או הרחיקה הספינה או הקרון בענין שאין בעה"ב יכול לראותו היין אסור.

ג. במה דברים אמורים שהעכו"ם מפחד שמא יבא בעל הבית כל שעה ויראה אותו כשיש דרך עקלתון ו שיכול לבא עליו פתאום וכן כשהלך לבית המרחץ הלך דרך עקלתון שהעכו"ם אינו יודע שהלך לבית המרחץ אבל אם ראהו העכו"ם שנכנס לבית המרחץ וידע שלא ימהר לבא אם החביות פתוחות כיון שנעלמו מעניו אסורות ז, ואם הם סתומות אם יש בהפלטתו שיעור כדי שיוכל להסיר המגופה מהחבית ולהחזירה ותתייבש אסור.

הגה: וי"א דאם הם סתומות מותר בכל ענין שיין מספיק לו חותם אחד פ. ויש

ל. ממשנה ע"ז דף ס"ט.

מ. דלשון המשנה שם "המניח" קתני והיינו בדיעבד. ביאורי הגר"א אות א'.

נ. ודוקא כשהחביות פתוחות או סתומות ושהה שיעור שיסיר המגופה דהיינו הכיסוי. כ"כ הב"ח פשוט הוא.

ס. ויש להחמיר אף במניח עכו"ם בחנות וישראל יוצא ונכנס להצריך דרך עקלתון, ודלא כמו שכתב הר"ן. ש"ך ס"ק ח'.

ע. וכתב הש"ך דלדידן אין לחשוש לנגיעה אלא א"כ יש לו הנאה לשתייה או הנאה אחרת. ש"ך ס"ק י'.

פ. דעת ר"ת דבחותרם אחד סגי בדיעבד אפי' בלא הפסד מרובה. ש"ך ס"ק י"א.

לסמוך על זה בהפסד מרובה.

עין משפט ב. חו"מ סימן צו סעיף א

א. מצות עשה להלוות לעניי ישראל, והיא מצוה גדולה יותר מהצדקה^ז. וקרובו העני, קודם לעניים אחרים, עניי עירו קודמים לעניי עיר אחרת. אפי' עשיר שצריך להלוואה מצוה להלוותו^ק לפי שעה ולהנותו אפי' בדברים וליעצו עצה הוגנת לו.

עין משפט ג.ד. יו"ד סימן קם סעיף ב

ב. כל הנותן רבית נכסיו מתמוטטין^ר, וכאילו כפר ביציאת מצרים ובאלוהי ישראל.

עין משפט ה.ו. יו"ד סימן רמז סעיף יט

ג. כד. האשה קונה שפחות אבל לא עבדים^ש אפי' קטנים, מפני החשד.

צ. רמב"ם פ"א ממלוה הלכה א' ובמכילתא היה ר' ישמעל דורש אם כסף תלוה את עמי "שאם" זה חובה, מציעא ע"א ע"א. וגדולה מהצדקה, משבת ס"ג ע"א. וטעם שגדולה מהצדקה מכיון שזה שלוה עדיין לא הגיע לידי זה לשאול צדקה מהגבאים. סמ"ע ס"ק ב'. וכתב הט"ז דאם יש לפניו ב' מצוות, האחת לתת לעני מתנה והב' להלוות לעני, יעסוק תחילה בהלוואה לעני, שאותו שנצטרך כבר לקבל מתנה והורגל בכך משתדל לו בקלות, משא"כ זה שאין דרכו לקבל מתנות אלא ללוות.

ק. ברייתא בסוכה מ"ט ע"ב.

ר. מבריתא שם דף ע"א ע"ב. ומימרא דרבא שם דף ס"א. וברייתא דר"י שם בדף ע"א. ובתוספתא סוף פ"ו, ובירושלמי פ"ה מסיים הא למדת שמלוי ברבית כופרין בעיקר.

ש. מבריתא בב"מ דף ע' ע"א, ומבואר שם דכ"ש דעבד עברי אסור לה לקנות משום דצנוע בעיניה ואם יקלקלו יחד לא יתפאר לגלות הדבר. וכתב הב"ח אף דאין עבד עברי נוהג בזה"ז יש ללמוד משם דאסור לה לשכור משרת יהודי לזמן מפני החשד, ומשמע דאפי' אשה שיש לה בעל אסרו חכמים דסתם אשה אמרו, כמו שאסרו באשה ללמד תינוקות בסי' רמ"ה סעיף כ"א. ש"ך ס"ק ל"א. והט"ז מתיר אפי' בפנויה דלא אסר רק בע"ע.

עין משפט ט. אה"ע סימן כב סעיף יח

יח כ. אלמנה אסור לה לגדל כלב מפני החשד, וכן לא תקנה עבדים ^ת אפי' קטנים פחות מגיל ט' שנים, מפני החשד.

עין משפט י. אה"ע סימן כב סעיף יז

יז יט. אסור לת"ח לדור בחצר שיש בו אלמנה ^א אפי' לא מתייחד עמה מפני החשד, אא"כ אשתו דרה עמו.

דף עא:

עין משפט א.ב. יו"ד סימן קע סעיף א

א. א. ישראל שהלוח כסף מעכו"ם ברבית, אסור לישראל אחר להיות לו ערב ^ב, מכיון שבדיניהם תובעים הערב תחילה ונמצא שהערב בא ותובע הישראל ברבית ^ג שהערב התחייב בה לעכו"ם, ועל כן אם קיבל עליו העכו"ם ^ד שלא לתבוע הערב תחילה הרי זה מותר.

הגה: והיום בסתמא הוי כאילו קיבל עליו העכו"ם שלא יתבע הערב תחילה דסתם ערבות כך היא, ודוקא במקום שהמנהג כך שתובעין הלוח תחילה.

א. ב. י"א דאינו אסור להיות ערב כלפי העכו"ם אלא בערב שלוף דוין ^ה, דהיינו ערב שמנקה את הלוח מדין המלוח כמין עשב שהוא שלוף

ת. מרב יוסף בע"ז כ"ב שם. ואפי' שהם קטנים - כך היא דעת הטור ביור"ד סי' רס"ז, דשמא תגדלם עד שיהיו ראויים לביאה אבל לרמב"ם דוקא עבד מבן ט' שנים אסור כ"כ בח"מ.

א. גמ' ע"ז דף כ"ב ע"ב, ובעירובין דף נ"ג ע"ב, ה"ה פ' כ"ב מא"ב. ולהתארח בדרך ארעי בחצרה בלא יחוד מותר, כ"כ המ"מ ודלא כראב"ד שאסר, כ"כ בח"מ.

ב. ממסקנת הגמ' ב"מ דף ע"א ע"א.

ג. בבית לחם יהודה כתב דכל האיסור אינו אלא כשהרבית מפורש בשטר שכתב בו שהלוח לו ד' בה', אבל אם כלל הרבית עם הקרן וכתב שהלוח לו ה' בזה מותר לישראל להיות לו ערב אע"פ שהוא גובה מהערב תחילה וסיים וכן נהגו היום רוב העם.

ד. מברייתא שם וכדמפרש לה רב ששת שם. ואם העכו"ם קיבל עליו שלא לתבוע הערב תחילה מותר אפי' בהתנה עמו לתת לו כו"כ רבית לחודש, כ"כ הב"י.

ה. טור בשם הראב"ד, וכ"כ בתשובת הרשב"א והר"ן.

דוין שמייבשין אותו ורוחצין בו הידים להעביר הליכלוך, כלומר שאין דין המלוה עם הלוח כלל שהוא יכול לדחותו¹ אצל הערב.

הגה: ואם עבר הישראל ונעשה ערב, צריך הלוח לשלם כל הפסד המגיע לו על ידו, אבל אינו צריך לתת הרבית שנותן בשבילו² דאין אומרים לו ליתן רבית כי יש בזה צד איסור במה שנעשה ערב, ואם כבר פרע הערב הרבית אין מוציאים מידו של הלוח, דלא גרע מאבק רבית³ דאין יוצאת בדיינים.

ו. כתב הב"י דלכתחילה כדעה ראשונה דאסור עד שיקבל עליו העכו"ם שלא לתובעו תחילה, אבל בדיעבד סומכין על הי"א דרק בערב שלוף דוין אסור, ואם עבר ונהיה ערב כזה ושילם הרבית עבורו לגוי מוציאים מיד הלוח ושלא כדעת הרמ"א. והב"ח מקיל עוד יותר ופסק דאינו אסור אלא לכתחילה אבל בדיעבד יש לערב זה כל ההפסד ואין בזה משום רבית אפי' בערב שלוף דוין, אבל דעת כל הפוסקים אינו כדברי הב"ח. ש"ך ס"ק ב'.

ז. כתב הט"ז בס"ק ג' דמכאן נראה לו שמי שעשה התקשרות עם חבריו שאם לא ישלם לו חובו לזמן פלוני שישלם לו כל ההיזקים שלו והמלוה לוח ממקום אחר כסף בהיתר עיסקא, שאין הלוח צריך לשלם לו הרווחים שנותן המלוה לאחרים שהרי גם כאן הלוח חייב בהזקים של הערב ואפי"ה א"צ ליתן לו הרבית שהערב שילם עבורו, אע"פ שהערב נתן אותו בהיתר שהרי לעכו"ם נתן אותו, ועוד כתב דאפי' התנה עמו בפירוש שיקח מעות על ריוח בהיתר והוא ישלם אותם, יש בזה איסור רבית ואפי' אם נתן לו רבית זו מפקינן מיניה שהיא רבית קצוצה (אבל לדעת הרמ"א שזה רק אבק רבית לא מפקינן מיניה), ועיין בבית לחם יהודה.

עוד כתב הט"ז שם בב' שותפין שנוטל אחד מהם מעות מעכו"ם ברבית לצורך השותפות ונותן רבית מהשותפות והרווח חולקין שזהו רבית קצוצה שהעכו"ם אינו מכיר אלא אותו שלוח ממנו, ואין זה דומה לנאמני הקהל ששם מותר משום לצורך מצוה, אלא צריכים שניהם להלוות מהעכו"ם ושיחתמו שניהם על השטר, אבל אם לוח אחד מהם מישראל בעיסקא ונותנו לשותפות מהני שיכול לתת הריוח מהשותפות דבדרך שהוא מקבלו בעיסקא כך הוא נותנו לשותפות בעיסקא.

ח. אבל לדעת הט"ז בס"ק ג' הוי רבית קצוצה ומוציאים מידו. אבל אין כן דעת הש"ך אלא כדעת הרמ"א דהוי אבק רבית.

עוד כתב הט"ז שם דאין איסור שראובן יתן שכר לשמעון שיהיה עבורו ערב קבלן על ההלוואה נגד לוי ואין חשש רבית, דשמא יצטרך הערב לשלם ונמצא ראובן לוח של שמעון והשכר שנתן לו תחילה הוי רבית, דשכירות הזה אינו שייך להלוואה דלא עלה דעת הערב תחילה כלל שיצטרך הוא לשלם, אבל ודאי מי שנותן שכירות לערב שיתן הערב לבדו השטר על שמו ללוח הזה ודאי אסור שהרי תיכף נעשה לוח שלו, ובנכ"ה כתב דגם באופן השני חוכך בזה וכמדומה שנהגו היתר גם בזה.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט ג.

יו"ד סימן קסח סעיף א

א. ישראל שלוח מעות מעכו"ם ברבית, וביקש להחזירם לעכו"ם ואמר לו חבירו הישראל תנם לי ואני אעלה לעכו"ם רבית כדרך שהעלתה הרי זה אסור ט, ואפי' כתב הישראל השני שטר בשמו לעכו"ם ונתן משכון וגם נתן הרבית לעכו"ם אסור.

הגה: ואם עבר ועשה כן, כל מה שנתן רבית לעכו"ם מוציאין מישראל הראשון כ דהוי רבית קצוצה.

ב. גם אם הישראל היה חייב מעות בלא רבית לגוי הדין כן ל, ואפי' העמידו אצל העכו"ם מ ואמר לו העכו"ם תן הכסף לישראל זה והפטר ואני אתנה עמו שיתן לי קרן ורבית, אסור.

ט. מברייטא ב"מ דף ע"א ע"ב ותוס' שם והרא"ש. כיון דבשליחותו הוא נותן לעכו"ם ודומה לאומר לחבירו אני אלוה לך על מנת שתתן הרבית לעכו"ם דפשיטא שזה אסור אפי' אין המלוה חייב לעכו"ם כלום כיון שבשכר ההלוואה נותן לעכו"ם הרבית ע"פ המלוה הוה ליה רבית קצוצה, כ"כ הטור. ט"ז ס"ק א'.

י. כ"כ הרא"ש בתשובה כלל ק"ח סי' י"ג. ומהוכחת התוס' שם ד"ה מצאו דלא משכח היתרא אלא בהעמידו. ביאורי הגר"א.

כ. ב"י בשם תשובת הרא"ש הנ"ל, דהרי אשה מתקדשת בזה, ובמכר קנה וכמ"ש בס"י ק"ס סעיף י"ד. ביאורי הגר"א אות ג'.

ל. שם בתשובת הרא"ש. וכך משמע מתוס' שם, כיון שבשעה שנתן המעות לחבירו היה אחריות המעות עליו לגמרי הרי כאילו הלוה לו מעותיו. ש"ך ס"ק ג' מהטור.

ומשמע דאם היה בענין שאין אחריות המעות על הישראל הראשון כגון שהיה משכון אצל העכו"ם וסומך על המשכון בלבד ואינו סומך כלל על הלוה, וכשבא הישראל לקחת משכונו מן הגוי אמר לו חבירו תן לי המעות והמתן לי על המשכון איזה חודשים ואני אעלה לבעליו כדרך שאתה מעלה אין כאן איסור כלל, כ"כ הרב ברכי יוסף והביא ראייה מסעיף י"ז. ובבן איש חי פ' עקב הלכה י"א כתב בראובן שקנה סחורה מן הגוי במאה לזמן מסויים ליי"ב חודש ועשה הגוי תנאי עם ראובן שאם ישלם לו כעבור חודשיים יתן לו הנחה של עשרה אחוז ואחר חודשיים תבע הגוי את ראובן שיתן לו הכסף פחות עשרה אחוז כפי התנאי ולא היה לו, אסור לשמעון ליתן התשעים לגוי והוא יקבל מראובן מאה כעבור עשרה חודשים ע"ש.

מ. שם בגמ' כיון שאין תורת שליחות לעכו"ם. וישראל מישראל קיבלם נראה כנותן רבית לעכו"ם בשליחותו. ש"ך ס"ק ד'.

והעיקר בזה דאין שליחות לעכו"ם הן עכו"ם לישראל הן להיפך. ט"ז ס"ק ב'. וכתב הש"ך בס"ק ד' דאסור בכה"ג, אבל אין זה רבית קצוצה והוסיף דוקא ביצאו מיד הישראל לישראל חבירו דרך הלוואה אפי' במעמד הגוי אסור. אבל אם יצאו בדרך פקדון אין כאן איסור כלל, וכמו בסעיף ג' בהרמ"א.

עין משפט ד.

יו"ד סימן קפח סעיף ו

ז. עכו"ם שלוח מעות מישראל ברבית, וביקש להחזירם לישראל ומצאו ישראל לעכו"ם ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לישראל^ב מותר. ואפי' אמר לו אני אעלה "לישראל" כדרך שאתה מעלה לו מותר^ב שבשביל העכו"ם נותנם לו.

ח. אם העמידו לעכו"ם אצל הישראל, אע"פ שנתן העכו"ם המעות ליד הישראל הואיל ומדעת^ב הישראל המלוה נתן אסור.

הגה: ויש מקילין אפי' העמידו אצלו^ב, אבל העיקר כסברא ראשונה ובמקום שנהגו להקל אין למחות בידם.

עין משפט הו.

יו"ד סימן קפח סעיף א

עיי' לעיל עין משפט ג

עין משפט זז.ט.

חור"מ סימן קפח סעיף א

א. אין גוי נעשה שליח^ב ולא ישראל נעשה שליח לגוי.

ג. שם בברייתא.

ד. תוס' והרא"ש שם, מזה שלא אסרו רק בהעמידו אצל ישראל.

ע. שהרי העכו"ם שלוחו של הישראל ויש שליחות לחומרא ואסור מדרבנן, וכן הוא הסכמת רוב הפוסקים ודלא כהרמב"ם הסובר דהוי רבית קצוצה, והיש מקילין ס"ל דאין שליחות לעכו"ם גם לחומרא אפי' בחוב בלי משכון, אבל הטור הביא דגם לדעת המקילין אינו מותר בזה אלא במשכון. ועוד כתב הטור דגם לדעה זו המקילה אם ישראל השני אומר שבשליחות הראשון מקבלם אסור, דשליח של ישראל הוא. וכתב הב"ח דהיינו דוקא שישראל הראשון עשה אותו לשליח לקבלם מהגוי דאל"כ אין לומר ששלוחו הוא שלא מדעתו והסכים לזה הרש"ל דלא כהב"י. ש"ך ס"ק ט"ז.

פ. טור בשם ר"ת והרא"ש.

צ. ממציעא ע"א ע"ב, ורמב"ם ריש פ"ב משלוחין. ואם מומר יש לו דין גוי לענין שליחות עיי' בשו"ת בית יוסף דיני גיטין סי' י"ד, ובריא"ז בגיטין על הרי"ף כתב דמומר יכול להביא את הגט.

ואם גוי נעשה שליח לגוי עיי' בסי' רמ"ג ובש"ך שם ס"ק ה'.

עין משפט י.

הו"מ סימן קפח סעיף ב

ב. עושה אדם שליח איש או אשה ואפי' אשת איש ק' ואפי' עבד ושפחה ר' הואיל והם בני דעת וישנם במקצת מצוות, אבל מי שאינם בני דעת והם חרש שוטה וקטן ש' אינם נעשים שלוחים ת.

לפיכך השולח בנו קטן אצל חנוני ונתן בידו פונדיון שהוא שני איסרין ונתנו לחנוני ומדד לו באיסר שמן ונתן לו העודף איסר, והקטן איבד האיסר וגם השמן, החנוני חייב לשלם שלא שלחו אלא להודיעו ולא היה לו לשלח אלא עם בן דעת א'.

אם פירש לחנוני שישלח לו עם הקטן פטור החנוני.

הגה: הצלוחית שהשליח נתן ביד הקטן לשם בה השמן, אם שברה הקטן בחזרתו פטור החנוני עליה אלא א"כ לקח אותה מיד הקטן ומדד בה לאחרים ב' והחזירה ליד הקטן. שאז הוי שואל שלא מדעת וגזלן הוא שחייב להחזירה בעצמו לבעלים.

ק. אף דרשות אחרים עליה. סמ"ע ס"ק ב'.

ר. היינו כנענים, ודוקא בשליחות, אבל אינו יכול לזכות על ידם לאחרים הואיל וידם כיד המזכה הוה כעדיין ביד המזכה. סמ"ע ס"ק ג'.

ש. אם הנותן היה בריא בשעה שעשה שליח ואח"כ נשתטה המשלח במחלוקת הפוסקים, ברמב"ם פ"ב מגירושין הלכה ט"ו ועיין באבהע"ז סי' קכ"א.

ת. אם שכר חש"ו לעשות לו קנין בהגבהה שהגביה ג' טפחים קנה, דכח פועל הוי ככח בעל הבית והוי כאילו החש"ו מגביה מכוחו של בעל הבית. וכן בחזקה הוי כאילו נעשה תיקון הבית ע"י כוחו של המשלח. ובמשיכה אם משך החש"ו לרשות בעל הבית מהני דהוי כנמשך ע"י כוחו של בעה"ב. אבל אם משכה החש"ו לרשות עצמו לא מהני דרשות פועל כשאינו בר שליחות אינו כרשות בעה"ב. וכן בהגבהה, אם הגביה פחות מג' לא קנה דאינו קונה רק מטעם ידו, וידו לא הוי אלא מטעם חצירו, וחצר מהלכת לא קנה. נתיבות ס"ק ה', מביאורים ס"ק א'.

א. ודוקא בפונדיון הוא שחייב החנוני הואיל ונשאר בידו וצריך להחזירה לאב, והאיסר והשמן שהפסיד ביד הקטן של החנוני הן, שלא קנאו בעל הבית. אבל על הצלוחית פטור אף שלקחו החנוני למדוד בה לקטן, דאבידה מדעת היא, וה"ה אם החזיר הפונדיון ביד הקטן היה פטור מהפונדיון כמו בצלוחית. סמ"ע ס"ק ו'.

ב. כך פירש הסמ"ע בס"ק ז' דאז הוי שואל שלא מדעת וגזלן הוא.

ועל הצלוחית שמדד בה לאחרים חייב החנוני בה אף שפירש לו בעל הבית שישלח עם הקטן. כ"כ בביאורים ס"ק ב'.